

૩૮૦૧

વાંદાવિલાપ.

અને

શ્રંગાર રસ

મજાજી શ્રી. પિલા પુવાનેને માટે.

છપાવી પ્રસિદ્ધ દરનાર.

શ્રી મનસુખલાલ મગનલાલ

તથા.

શ્રી લલુભાઈ અમુલખદાસ.

અમદાવાદ મકંથે.

ન્યાયનામર પ્રેસમાં શા. મગનલાલ વજાશુખલા

દાસે છાપી.

સંવત ૧૯૪૧

સને ૧૮૮૬

કોન્ટ ૩ ૦-૮-૦

૩૮૦૧

વાંઢાવિલાપ.

અને

શ્રંગાર રસ.

સરસ્વ શાખિજા શુવાનેને આગે.

પનાવનાર.

ભાઈશંકર પુરૂષોત્તમ ત્રવાડી. લસુંદ્રા

છપાવો પ્રસિધ્ધ કરનાર

શુ. મનસુખલાલ મગનલાલ

અમદાવાદ મધ્યે.

ન્યાયસાગર પ્રેમમાં શા. મગનલાલ પ્રજાશુખ-

ણદાસે છાપી.

અંવત ૧૯૧૫

સને ૧૯૮૬

કિંમત રૂ ૧-૮-૦

આ ચોપડી સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા આંકટ
મુજબ નોંધાવી છે વાસ્તે આમાંનો કોઈ પણ
ભાગ કોઈએ છાપવો અથવા છપાવવો નહીં.

૩૮૦૧

વાંઢાવિલાંપ.

દોહરો.

જ્યું જુગમાં જગદીશને, અકળ અચળ વીખ્યાત;
વાંઢો કરે વિલાપ તે, મુણજો સજ્જનવાત.

લાવણી.

અરે પ્રભુ મન ગમતો મુજને આપ્યો તેં અવતાર,
ઉત્તમ જતી જ્ઞાતી મારી વિપ્ર તણી નીરધાર;
ચોખ્ખન વેશને વધુ છે સુંદર કાંતિ કામ સેરીખી,
પુરણ રીત પ્રકાશ હવી પણ નયણે નારીન નીરખી
માત પીતા પરથમ પરવાર્યાં એકલડો હું ધામ,
ગમે નહી મુજને ઘરમાં ના સુઝે એકે કામ;
કેમ કરીને હુખના દીવસ ગાળુ મારા ભાઈ,
નથી ગોઠતું નારી વીણ મનમાં રહુછું મુઝાઈ.   રે
આમ કરણું હતું ઇશને મનુષ્ય દેહ શું દીધો,

વિપ્ર જ્ઞાતીમાં પ્રગટ કરીને કેમ અકરમી દીધો;
 ગરીબ સ્થિતિમાં હોડિ કદાપી તો હું મનડું વાળુ,
 પણ જેરી જીવાની મારી રાંડ વીના કેમ આળું. ૩
 ભૂતી કે લંગડી હોત જે જેવી તેવી નારી,
 કે આંખે કાણી કે ખાંડી ગણોત તેને સારી;
 પણ મુળમાં માંટી નહી ને શા સંદેસા કાણું,
 જેડે ગામ ધરગામ બહુ હું નારી ક્યાંથી લાવું. ૪
 જ્ય સખી સહીયર સંગાયે તળાવ ડેરે આરે,
 દેખી મનમાં દવ પ્રગટે એ નારીથી વધારે;
 અરે માહરાં મા બાપાં તે મુઆં તહાંથી મરજે,
 નીશાસો મારો છે મોઠો નીરવે નફમાં પડજે. ૫
 અરે વાંક મઃ બાપ તણો શો કર્મ તણો આ વાંક,
 ભૂતી રાંડ વિવાત્રા લખતાં અવળો લખીએ આંક;
 પાપો હું પેતા ભવનો તે આ જન્મારે આવ્યો,
 ભત્રી નાત બ્રાહ્મણ કેરીમાં શું મુજને નીપજવ્યો. ૬
 અન્ય જાતમાં હોત કદાપી કરત નાતરે કોશું,
 ભત્રી ભુંડી કે મળત મુજને પણ એળે ભવ ખોશું
 વરસ વીસનો થયો અરે ના નીરખી નયણે નારી;
 વાઢો કેહેવાડિ જગમાં કો ગણે નહી સંસારી. ૭

પાડોશીની બૈરી તે પણ ઘરમાં કદી ના આવે,
 સારાં નરતાં કામ મહી મુજને કે નવ બોલાવે;
 કે નાગો કહે કે ઈડાંડ કહે મન માને તેમ બોલે,
 હોદરડાં નાનાં તેતો પણ મળે ન તરણા તોલે. ૮
 પાણાનું બેડું લઈને હું જઈ સરોવર આરે,
 જીવાનનારી આમ તણી સહુ કરે મસ્કરી ભારે;
 હાથે નીર ભરીને લાવું રાતે રસોઈ બનાવું,
 શુક્ર પાકુ કર દેખર બાંધું એ મારે ખાવું. ૯
 સૌરામાંની સખીઓ સર્વે સજે સરસ શણગાર,
 જોઈ ઘણાજન રીઝે મનમાં હું જાણુ અંગાર;
 બધું મનમાં જોઈ છબીલી વીચાર બ્યાપે ભારી,
 શો ઉપાય કરુંને ક્યાં જઈ મળે મુજને નારી. ૧૦
 બૈરાંનું ટોણુ જ્યાં બેસે તે મધે હું જતો,
 પાયુ તણી વાતો કરતી તે સાંભળીને લજવાતો;
 પાડોશણનો સાથ કરીને પાણી ભરવા જઈ,
 મળે કેહા નૌરી રસ્તામાં તે જોઈને હરખાઉ. ૧૧
 મીષ કરી દળવાને માટે ઘેર બોલાવું નારી,
 જો જાણે શેરીના માણસ થાય ફજેતી મારી;

બીક મોટી સંસાર-તણી તે સમજી મનમાં રેહેતો,
 વાત દુખની મારા મનની તે કોને ના કેહેતો. ૧૨
 ખાવા પીવાનું નવ સુજે સગુ સખંધી કોઈ;
 એકલોટો ઘરમાં સુતો ત્યાં રાત કાઢાડું છું રોઈ;
 અરે શીયાળાની રજનીમાં કોને ભીડુ ખાય,
 દીન પ્રભુ દુખ દરીયામાંથી હોડવ ઝાલો હાથ. ૧૩
 ખરોખરીના મીઠા મારા સૌને સુખદું આપ્યું,
 અરે હૈવ ડાહ્યાપણ તાહાર મેં એ ઉપરથી માપ્યું;
 શો ટોટો પડીયો નારીનો મુજ સમુ ના મળીયું,
 કાંઈ ગદા જુગની જુવતી શું પાપમુજને નડીયું ૧૪
 ખરોખરીના સહુ જુવાનો લઈને જુવતી જોડે,
 રાત ગાળતા રંગ ભોગમાં કામની સંગે કોડે;
 છાતીમાં ભીડીને સુતા પલંગમાં નર નારી,
 મધુર વચન માનનીએ ભણતી પ્રાણ થકી તેપ્યારી.
 સોળ ધરી શણગાર અંગપર આંખે અંજન કરતી,
 શબ્દ કોઢીલા સંભળાવીને સર્વ તણુ મનં હરતી;
 કાચી કેરી કે નારંગી સરખી છાતી જોઈ,
 બળી મરૂં છું ભીતર ભડકે રાત કાડુ છું રોઈ, ૧૬

નવલ નારીઓ અંગ વીશે શણગાર સજેલા ધાર,
મનમાં એમ વિચાર થાય જે આવી હોય તો સાર,
હરશ થકી અલબેલીને હું બોલાવા જઉં લાડે,
દુર થકી દેખીને તેતો લાજ માહરી કાડે. ૧૭

નામ સાંચળુ જુવતી કેરૂં તો મનમાં હરખાડિ,
પાણીનું બેડું લઇને હું પુંઠળ પુંઠળ જાડિ;
દેખીને નાસે તે નારી જુવાન મુજને જોઇ,
એમ કરીને ઘણી નારીઓ હાથ આવેલી ખોઇ. ૧૮
વાડ દિપર રાત્રી જુવડું ઓઢારેલું દેખું,
મન તણા સંકલ્પ થકી હું નારી સરખી પેખું;
તેવી નારીના સંગાથે પ્રીતીનું મન રાખું,
પાસે જઇને જોઉં ત્યારે નીસાસો બહુ માખું. ૧૯
રાત્રી વેળા એક સમે મેં કોતક કેવું કીધું,
જ્યેબા ઝળગે નારી વીના હું ના ખાતું ના પિધું;
પલંગમાં જઇને સુતો પણ નિંદ્રા તો નહિં આવે.
પ્રગટે મનશ્ચરીતાય બહુને નારી વીણ ના ફાવે. ૨૦
ધિક જીવડું મારૂં જગમાં માનની મુખ ના જોયું,
વીશ વરસનો થયો અરે મેં જન્મ અકારથ ખોયું;
સુતા નદી આ પલંગમાં પ્યારી સંગે કો વાર,

વસ્ત્ર ધરેણું આપીને ના રીઝવી ડાહી નાર. ૨૧

એમ સોનવના કરતાં સુતો પણ નિંદ્રા ના આવી.

સ્નેહ થકી ઉઠીને અમથી નારીને બોલાવી;

ત્રણ હાથનું હતુ લાકડું મનુષ્યના કદ જેનું,

મનડું વાળુ એમ કરીને જાણે લાવો લઉં. ૨૨

રાતો સાળુ ઓરાઢીને સહુ શણગાર ધરાવું,

પ્યારી પ્યારી કહીને હુંતો હળવે રહી બોલાવું;

મીઠાં વાયક મુખથી બોલું જાણુ એ છે નારી;

ઓ પ્યારી ઓ પ્યારી તુંતો જીવન દેરી મારી. ૨૩

રીસઘને બેઠાં શા માટે મુજ સંગે ના બોલો;

નાવલીયો હું નારી તારો અંતર પરદો બોલો;

ઉઠ ઉઠ શું બેસી રહીએ કામ વણુ છે ઘરમાં.

આવાનુ કર ખાંતે જલદી આળસ શી અંતરમાં. ૨૪

શા માટે રીશઘ છે પ્યારી જોડાયે તે લે મામી,

કામ ક્યું નથી કાંઈ ઘરનું નાનિ કીકી જગી;

કાલે લાવું સરસ સાડલો ઉઠ હવે મુજે વાલો,

શા માટે તું રોપ ધરે છે કજીઓ કરવા ખાતી. ૨૫

હવે કાંઈ નહીં કહુ તૂજને કદી લહુ નહી પ્યારી,

જે તું કહેશે તે હા કહીશું દિલો જન તું મારી;

મારા સમ ઉઠોને આપણુ વાત વિગતથી કરીયે,
 મેવા ફળ આ આરોગીને શયનગ્રહે સંચરિયે. ૨૬
 શહી તું છે નારી મારી ગુણ તણા નહી પાર,
 ચાલ હવે ચતૂરા મુજ સાથે પલંગમાં નિરધાર;
 જોજો વાગે દેસ પાયમાં અંધાર છે ઘરમાં,
 જ દિવો કર ધીરે રહિને દિવેલ ઝાઝુ ભરમાં. ૨૭
 કરા પંથારી પ્રિતમ ડેરિ સુથું આપણુ એક,
 રંગ ભોગ આનંદ માણતાં કરશું વાત વિવેક;
 આવી રિતે કહેતાં મુજને હેત અતિશે આપ્યું,
 સ્નેહ કરીને કાષ્ટ પુતળુ બાથ ભરી બિડાગ્યું. ૨૮
 ના ખણિ આ નિરજીવ વસ્તુ ન રિ સરખુ જાગ્યું,
 પડ્યુ લાકડુ પળમાં ઉપર માથુ માર ભાંગ્યું;
 વાંસો છોલાયોને મારી આંગળીઓ અગદાર્ધ,
 નારિનો નખળી શ્વેદ તેથી શેવા બેઠો ભાઈ. ૨૯
 પુરા પંદર દિન થયા તો શરિરમાં સુખ આવી,
 નારી માટે કયાં વેખજાં દેહ સહુ ગુમાવી;
 પુછે લોક શું થયુ તુજને ઉત્તર શો હું દેઉ,
 શિડીપરથી ખશિ પડ્યોછુ નામ પારકુ લઉ. ૩૦

દુખ તણિ આ વાત કહુ હું કોની આગળ જઈને,
 પાંચ માણસો વચે ભાઈ બેસું ઘાહ્યો થઈને;
 જો જાણે આ વાત કોઈ તો થાય ફજેતી મારી,
 શેરીનાં સહુ કરે મસ્કરી હસે સહુ નર નારિ. ૩૧
 તે માટે આ તનનો અગ્નિ મનમાં હું બુઝાવું,
 સુખ જોઈ આ સરવે જનનું ઘણો દુખીયો થાઉં;
 બોલાવે નહિ મુજને કોઈ દામ કરે જ્યાં રહુ. ૩૨
 અભાગીયો હું આ જગમાંને કરમ મહારૂં રહુ,
 ગાંડો ઘેલો રૂં ગામમાં કોણ ગતિ મુજ જાણે.
 નાનાં છોરાં કરે મસ્કરી વળી કાછડી તાણે;
 આવી રિને દુખિયારો હું દુર્બળ મારી દેહ, ૩૩
 નારિ નારિ નારિ અંખુ સહુને મન સંદેહ.
 કુદાં કરમ કર્યાં પેલે ભવ શાનુ સૂખડુ પામુ,
 આ અવતાર ગયો સહુ એળે જઈ કોને શિર નામુ;
 પેલે જન્મે પાપ અતિશે ગો હત્યાઓ કિંબી, ૩૪
 તે કારણથી રો દેવોએ શિક્ષા મુજને દિધી.
 નથી હવે ઉપાય નારિનો કોટી કામ જો કરી ર,
 મિથ્યા વળખાં કરિ કરિ અંતે અથડાઈ મરિયે;
 ખાણ્યો જાણ્યો હું રહુ છું મનમાં કોને મોં નવ.કેહેતો

વાંઢાનુ જે દુખ પડે તે સરવે સમજી સેહેતો.
 પણ ઇશ્વરને અરજ કરું છું જે દુખ છે મુજ માથે,
 તેણું કો જનને ના આપીશ જોડું દે સંગાથે;
 આપવાત દરિને મરણું તે પણ સમજીશુ સાર,
 તેથી પણ આ અધિક દુખ છે નારિ વિણ નકાર. ૩૬
 વાંઢો વાંઢો કહે છે સઉકો પાછ કોઈ ના ધીરે,
 વળિ કોઈ અકરમી બોલે અભાગીયો શરિરે,
 એ પ્રમાણે સઉ બોલે છે સર્વ સાંખી રહ્યું;
 શું કરિયે નિયજ્યા એવા બોલ્યુ સહુનુ સહ્યું. ૩૭
 જે ગમિયું ઇશ્વરને તેતો ખરૂં આપણે કહિયે,
 આવરદા પુરો કરવાને જગમાં બેશી રહિયે;
 પણ આવુ દુખ કોઈ તણે શિર નવ આંપેશામળિયા
 શો ટોટો છે તારા ધરમાં હે વિરવેશ્વર બળિયા. ૩૮
 કરૂં વિનતી સર્વ જનને વાંઢાનુ દુખ ભારે,
 ભાઈલાલ કહે બળતો ભાસે અન્ય સૂણે વધારે;
 પોતાને જુખ નહિ લગિરે બિજનુ સૂણ દેખે,
 રહે બળતો અંતરમાં તેથી અગ્નિ સરખુ પેખે. ૩૯

વાંઢા વિલાપ સમાપ્ત.

શ્રૃંગારરસ

વિષદ પુરુષે રાખેલી સ્ત્રિની સાથે પુરુષનું

બોલવું.

વસંતતીલકા છંદ.

મારે કટાર મુજને પ્રિય પ્રેમનીરે,
જાગે અરે રદયમાં કહું કામનીરે;
વાંકી અદા તુજ તણા પ્રિય કાંતિ આરી,
ભાગે મને વિરસતા પ્રિય પ્રાણ પ્યારી.
કાપ્યું અરે શું મુજ કાળજી કામની તેં,
લીધું તદાપી ચિતડું જટ ભામનો તેં;
કીર્ણ કટાક્ષ કરીને વરા હું સમાણો,
મારી નયન તણી ચોટ રે જાદુ જાણો!
થેઝ થેઝ તાન તુજ પાચ કરી રહેછે,
અપણા અતુચ તારું નયનો કહે છે;

ભાણતી મુખે તું પ્રિય પ્રેમ તણોજ પાઠ,
 સજની અરે તું નર વશ્ય કર્યાના ઠાઠ.
 મોટા નરોજ તણું નીર પળમાં ઉતારે,
 મગાક્ષી નયનો ફેંકી સત ધાજમારે;
 લાગ્યો મને કલેજે પ્રિય ધાવ તારો,
 ના છોડીયાર તુજને કદી થાઉં ન્યારો.
 પ્યારી ખરી અરે માહરી પ્રાણ દાતક,
 લાગેલ ધાવ અંગે કદી ના રૂઝાતા;
 પરણેલી મારી સ્ત્રી તે નહીં પ્યારી લાગે,
 જોઈ તને છપોલિ લુખ તરસ લાગે.
 આવે સદાતુ મુજ મંદીરમાંજ રાતે,
 આવિશ પ્યારી તુજને મુકવા પ્રભાતે;
 રાતે રમી ધશકમા ખુબ મોજ મારી,
 આનંદ અંગ થકી ભોગ લઈશું પ્યારી;
 પ્યારા વણા તૂજ સ્તનો લલચાઈ જાઉં,
 જોઈ અધુર તુજના મુખાચો હું થાઉં;
 લેવાદે ચાર આર્લાંત્રન એક વાર,
 જોઉં પ્રિતેથી સ્તન તાહરા પ્રાણધાર.
 જામુંછે તારંગી તણી મુજ જોડ સારી,

તેવા અલૌકિક સ્તનો તુજ માણુપ્યારી;
 જોઈ તને જીવંતી આ મુજ કામ જાગે,
 જોઈ રૂપાળા મુખને શતધાજ વાગે.
 સંકટપ થાય મુજને મનમાં બહારે,
 પ્રદિપ્ત તારા સ્તન તે જાણે ગ્રહારે;
 ભિક્ષાને બાપ તુજને કરે માણુપ્યારી,
 ગુલાબી ગાલ તુજના ચળકેછે નારી.
 તારા અધુર તણે રસ લઈ હું રાચુ,
 હે મોહકારી તુજ પાસ આવીને જાચુ;
 અળગાં કરીને વસ્ત્રો પ્રિય આવ આરી,
 હું પણ તજીશ સર્વે સખી પાઘ ફારી.
 હાંચા પદ્મંગ મધ્યે સૈયા કરીશું,
 આનંદ અંગ તુજથી ખુબ રસ લઈશું;
 વારેજ વાર તુજ પ્યાર વણી કરીને,
 છબીલી છેલ તૂજથી રંગે રમીને.
 ભણેજી સહુ સવતણે હું પાડ,
 જાણું છું સરવ તુજ ભોગવ્યાના ઠાઠ;
 મુખડા લણુ હિજબ બહુ મોહકારી,

જોડે પ્રિયા તુજ તથા તનને નિહાળી.
 અમ્રત ભરેલુ મુખડુ તુજનું દોસેજે,
 તે જોડને જીવતા આ મનડુ હીસેજે;
 બહુ વાર પ્યારી તુજને પ્રિય બોલાવું,
 નિરખી તને નિત પ્રને સુખિયો હું થાઉં.
 આવે સમે તુ વળી પ્રિત અધિક દાખે,
 સૂઝા સમાન મુખથી પ્રિય શબ્દ ભોંખે;
 મગટે કદાપી પ્રિત તુજને મારી પ્યારી,
 કરતી કદિ તું મુખ ગાયન સુખકારી;
 મગટાવતા દિપક ચાર પલંગ પાસે,
 ખોશોલ અમરખતિ તણા રૂડા સુગાસે;
 અતર લગાવી સઘળા વધુ આપણામાં,
 છોટુ ગુલાબ જળનો ખુમ ખાટલામાં,
 આવી રીતે પ્રિય તુને નિત્ય હું બોલાવું;
 આનંદ હાર્ય કરીને તુજને નિવારું,
 તરસ્યો હું પ્રિય તુજ તણા પ્રિય વારીથીરે,
 ભુખ્યો હું પ્યારી તુજ તણા સુખ સનેહથીરે.
 બંધાઈ પ્રિત તારી સખી જ્યારથીરે
 મુકી મેં પ્યારી પરતી પ્રિત્ય ત્યારથીરે
 ગમતુ નથી અવર કાંઈ ન હવે તો,

છે શુન્ય સરવ જાણે તુજને જવેતો,
 ચાલુ હું ચાલ ત્યારે અખડાઈ પડતો,
 ધંધો કદાપિ કરવો તુજને ન મમતો;
 હે મોહકારી મુજ દીન મહી તુ અમતી,
 માતંગચાત્ર સરખી હિડ મલપતિ,
 કાંધુ છે કાળુ ખીંદુ શુભ ગાલમાંરે,
 કપાળમાં અનેવળિ અધરોષમાંરે;
 રંગેત્ર દાંત વળિ અંબુજ બિજ સરખા,
 જાણે સુગા પિંટાળી બહુ શબ્દ વદતા.
 મોહયો હું જોઈ તુજની ભ્રમુટી રૂપાળિ,
 શિ ઉપમા હું કદિશકુ દિલ દોસ્ત તારિ.
 કુલટા નારીનો ચાર પ્રત્યે જવામ.

હિપેન્દ્ર વજ્ર છંદ.

તમે સખાછો પ્રિય પ્રાણ મારા,
 કરું નહિ હું ક્ષણ એક ન્યારા,
 ધૃષ્ટિ ભરી જોઉં તમોને જ્યારે,
 આનંદ પામુ પ્રિય પ્રાણ ત્યારે,
 પતિ થકી છો બહુ પ્રિય કારી,
 જોઈ રહું હું કાંસિ તમારી;

સાસુ અને નણંદ બહુ લોડે છે,
 પરણ્યો હમારો જીવડો જલ્દે છે.
 પણના ભુલુ હુ ક્ષણ એક તમને,
 વિયોગની દુખ વ્યાપે છે અમને.
 પળે પળે પ્રિતમ યાદ આવે,
 મળવા તમોને જીવડા દુખાવે.
 મુંખડુ હું માણુ તમ સંગ સાર,
 ભલે કહે કોઈ મને નકાર;
 પતિ તણી ગર્જ ન રાખતિરે,
 સાસુ તણા શબ્દ હું સાંખતીરે.
 જાણુ છે સરવે પ્રિત આપણીરે,
 કે'છે સહુ મુજને પાપણીરે;
 પણ બાંધીયો મેં તમ સંગ પ્યાર,
 ન છુટશે તે કદી કોઈ વાર,
 મળ્યાં હતાં આપણુ તેજ દંને,
 જાણુ, પતિએ અને નાની નણદે;
 કહે મને ક્યાં ગઈ તું હતિરે,
 ખરે ખપોર ઘરમાં નતીરે,

તમે પ્રેમ્યાત્મ મુજ સ્તન જ્યારે,
 ફાટી હતી ઢાંચળા તન ત્યારે;
 વળા અધુરે તમ દંત બેઠા,
 છાતિ મહિ પ્રિતમ નખ પેઠા,
 ભીંપી હતી મુજને બાથમાંતો;
 ડિણું જે વસ્ત્રો ફાટ્યાં હતાં તો,
 ગંધ હતી સિંચણ મુજ કાયા,
 લાગી મને મોહન આપ માયા;
 છુટ્યો હતો શ્વેદ મને શરીરે,
 જાણ્યું તે સઘળું નણદીના વિરે,
 છુટ્યું મને ક્યાં ગંધરે હતો તું;
 બોલાવનો તો ઘરમાં નતી તું.
 કહ્યું ગંધ હું પીયુ દેવ દારે,
 દરશન કરીને તો આવી અત્યારે,
 કહે પીઉ શું વધુ તુજ આકું,
 છાતી ધડકતી મુખ શોક જેવું;
 ગંધ ક્યાં હતી તુ કુલ્યા કુનારી,
 જાણું હું વાતો સરવેજ તારી.

આજ્ઞા ઉત્તર મેં રહ્ય સાથનેરે,
 બોલાય નહિ સાસુ સાસરેરે,
 નયા હું ધરતિ દર કોઈ જનનો,
 નથો મને પ્રાસકો કો સ્વજનના,
 માટે પ્રિયા લાગ તકાશી રે'લે,
 આવે કદાપી તો બોલાવી લે'લે,
 આં દેહતો સહિ પ્રિય આપનો છે,
 લીધો જનમ તે પ્યારા તોળે છે,
 જ્યારે વદોછો મુખમાંથી વાણિ,
 મુજ સાથે હોતે પ્રિય શબ્દ બહિ;
 પ્રગટે તે વેળા ખુબ સ્નેહ અંગે,
 જાણે હું આકુજ તમારો સંગે.
 માટે તમે રોજ મળજો મનેરે,
 કદી નહિ જાઉં પીયુ કનેરે;
 વાલા થઈ બાંવડલી તમારી,
 કદા નહિ'હું અળગો થવાની.

પરદેશે રહેલા. પુરુશનું વિનતા પ્રત્યે બોલવું.

તાટક છંદ.

પ્રિય ખ્યારી વશીયર દેશ વિશે,
 દુખમાં દુનિયાં શુનકાર દિશે;
 અતુરાવિગ્ન એત ચિત્તનં ન જડે,
 જરી શાંતિ તણે નવ માર્ગ જડે.
 ઇવરહે ઉભરે તન વ્યાકુળતા,
 મળવા મનમાં અતી આતુરતા,
 વિધિએ વીપરીત વિયોગ કર્યો,
 પરિતાપ સહુ તનમાંજ ભર્યો;
 અગ્ન કદિ પાવકની પ્રગડે,
 મળતાં નિર તે વળમાંજ મટે.
 પ્રગટી નિન્હી વિયોગ વ્યથા,
 ન મિલાય પિના કદિ થાય વ્રથા,
 કરયું કેમ કહીણુ રહે વિનતા,
 કેમ દેખો શકે દિનની દિનતા,
 કયમ આમ નમેરી બની નવલી,
 સ્વપ્ને પણ ભેટ ન દેતા ભલી;
 શશીની સૂક્ષ્મ શીતળતા સઘળી,

તૂજ મુખની અંદર આવી મૂળી.
 અવલોકી અલોકિ. એ સુરતી,
 અભિમાન તજે દિગ્દેશ તાં;
 પ્રિય વસ્તુ ગણું પ્રિય પગારી તને,
 બહુ વિધ થકી બત્તી રી તને.
 ન કદી વિસરે સકુમારી તને,
 ગંછુ સાધન હું સુખકારી તને.
 મુખમાં મુખ દઇ મધુર હસતી,
 રતી રંગની અંગ કરે મસતી;
 જવ બેશી પતંગ ઉછંગ ચડે,
 હર વધભવ ત્યાં હલકોજ પડે.
 અળગાં કરે વસ્ત્ર શરીર થકી,
 રૂપ ગોર ઉઘાડુ દેખાય નકી:
 મોહ ઝાટ છે તૂજ બદન વશે,
 ફળ લાગેલ જાણે રતન દીસે.
 લલનના જવ લાડ કરે લટકે,
 અડીને ચિત્ત તે સ્થળમાં અટકે;
 હઠ કંઈક કરે હસતી હસતી,

ધસતી ધીમી આવે કદી ખસતી.
 ઠીક વાત કંરે ઠસતી ઠસતી,
 સુવિજ્ઞાસ કરેજ સતીજ સતી;
 પરખી પરખી વચનો ઉચરે,
 હરખી હરખી ઉરભાવ ધરે.
 નીજ પરેર રહ્યો નરના કરમાં,
 મારે ચોટ નીવા આવતા નરમાં;
 લટકાળી શીરે લટકાળી રૂડી,
 સકુમાર સકો નળ આપ ચડી.
 મુરતી મન મોહન છે મુળથી,
 મગટી વળી પાવન તું કુળથી;
 તુજ પ્રેમ પ્રભાવ સ્વભાવ સદા,
 કપટે કરી તું લપટીન કદા.
 દિવસે તું દીવાકર છે લીલનો,
 નીશમાં તું નીશા કર છે મુજનો;
 મળી દીવ્ય ચિતામણી તુજ સમી,
 કશી વાતની હૂં ગણું કેમ કમી.
 ગમતી કરવા સરવે ગુજને,
 મળવા મન આવુર છે તુજને.

વસંત તીલકા છંદ

છુટાં પડ્યાં વળગીને સક્રમાર ખડારી,
 નાતે ઘડી વિસરતાં વીસરે વીસારી;
 તે કાળ સ્વર્ગિક સુખે સઘળાં ભુલાશે,
 તે કાળ દૈવીક સમો ફરીયાદ આવે.
 તારા વોયેગ થકી આ જન દુઃખ પામે
 તારા વીના ન કદો જામતી જ્યોત જામે
 તારા વીના વપુનુ ભાન હું છેક ભુલ્યો,
 દે આવી દર્શન મને ધોરહે હું ઝુલ્યો;
 જ્યાં દેખતી મુજ મુખાકૃતી કે તું તાર.
 મલકાવતી મલકતુ મુખદુજ સાર;
 ને બોલતી મધુર શબ્દ મુખે રૂપાળા,
 તે હાય કેમ પળમાં વીસરે હું બાળા.
 જ્યારે બહાર ગયેલો મુજને તું જાણે,
 દ્વારે ઝાઝમતી વિચારતી ચિત્ત શાણે;
 ને દેખતી જામને વળતો ત્વરાથી,
 હર્ષ શૃંગે ભીજીત આંખડી તારી સાથી.
 કોઈક વાર કરી લાડ રીસાતી હુંથી,

કોઈક વાર મદમાં વળી વેણ ગુંથી;
 કોઈક વર મરડે દરોવ ધાની.
 તોયે મને રહ્યથી ન મુક્યો વિમારી.
 જ્યારે સુણું વિચરતો મુજને િદેશે,
 આવે ત્વરાથી મળવા પ્રેમદા હમેશે;
 ક્યારે હવે ફરી મેળાપ થશે તમારો,
 તે શબ્દ હાય સ્મરતાં જીવ જાય મારો.
 તારા મદુ મદુ શું શબ્દ વિયોગ કાલે;
 વિંધે પ્રમાક્ષી મમ અંતર દેહ ગાળે.
 રે રાખજો મુજ પ્રતે પ્રિય મેહરખાની,
 એ શબ્દ અંતર થકી નવ જાય જાની.
 રૂઝાં ધા સમર ક્ષેત્ર તણે કદાપી,
 ક્ષત્રી તણા શીરના ઉપર છાપ છાપીઃ
 મમ સ્થળે તવ વિયોગ થકી પડેલો,
 નિશ્ચે કંઠેન પ્રિત ધાવ વચે ધડેલો.
 નેત્રે નીહાલી નવી મમ તણી ખુવારી,
 મસ્તી મુજે મમ મને રમવા શુ ચારી.
 નિત્યે ધરે નવ નવાં કપડાં સુ અંગે.

લાજે રતીની રખી આપણી જોડે રંગે.
 લજ્જા વિહીન મમ મિત્ર કદાપા ચાલો,
 નાના પ્રકારની કીડા કરતી નાહાળી.
 આવે અગાડી રીઝથે નર ગાળ દેવી,
 શી તારી મોટાઈ તણી વધુ વાત કેવી.
 દશ વતી દીલ ધરી અતીસ ડોમંગે.
 હા વિકકા! વિકકા! તુજને વિરહો અનંગે,
 જાણુ લખે રંદય ટળવળતું રહેશે.
 જાણુ લખ્યે નરન ભાદરવો ઝરશે;
 જાણુલખે કમળ લોચની દુઃખ થાય;
 જાણુ લખે પણ વિયોગ નહીં ટળાય.
 નિંદ્રા સમે નિશાયમાં બહુ સ્વપ્ન થાય,
 બાળે વિરહાણી મુજને દુઃખ રાત જાય.
 કેા દીન થાઉ ભુત્તમાં વિયં પાત નારી.
 પણ ના ભુત્તાય મમ પ્યારા મુખ મુરતિ નારી
 સંયોગ દુરસભ પિયા હમણું થવાનો,
 સંયોગ યોગ વીણકો થકી શો મિયાનો,
 વિયોગીનું દુખડું એક વિયોગી જણે;

બાળ પ્રસુત દુખ વાંઝણીશું પ્રમાણે.

નવરાત્રીના ગરબાનો ચીતાર.

વસંત તીલા છંદ.

વામા વિચિત્ર સજ્જ વસ્ત્ર બણી ઠણીને,

તેડુ થયે વિચરતી તજતી ધણીને.

સુઠે સખી સહીત ફાંકડીઓ ફલંગે,

ગોરી ધુમે ગમતમાં ગરબે ઉમંગે,

સાલે મીઝજ ધરા સાંચવી પાદ પંકતી,

જીને ગજેન્દ્ર ગતિમાં નહી એની શક્તિ.

જાણે સરી નલથી વીજળી અભ્રજગે

ગોરી ધુમે ગમતમાં ગરબે ઉમંગે.

કો સાંકળાં ધરની બીક થકી બિચારી,

પે'રો જતી પતિ રજ વીણ દુખાયારી;

ને કોઇ જાંઝર તણો ઝમકાર લંગે,

ગોરી ધુમે ગમતાં ગરબે ઉમંગે.

કંઠકે કસેલી હતી કંચુકો કેશ કાળી,

દેખાય આપ કંટાણા કુમળા રૂપળી,

ઉંચા કરે નફ્ટ તાળા ઝીલતી ખંતે,

ગોરી ધુમે ગમતમાં ગરબે ઉમંગે.
 તે ઠણે સીન દીસતા નીર.ળા સાર,
 કેરી સમાન કુમળા વપુશુ વિશાળ;
 પે,રેલી ચોળી દીસતી તે સ્તન ઢાંકી,
 જોતાં જીવાન જનનું મન રે ન રાખી;
 ચોતાના યાર જનને દેખાડવાને,
 બીજ વળી પુરૂશ કોઇને પાડવાને;
 કરતી તુ વાર વારે નકટ નેન આળા.
 દરશાવતી અધુર ગાલ અરે રૂપાળા.
 બાળા કરે વિવિધ વલ્લભ નામુ આળા
 સાળુ તથા નવીન પદ્મવ કોરવાળા,
 દેખી દોલે દરદી દીન બળે અનંગે.
 ગોરી ધુમે ગમતમાં ગરબે ઉમંગે.
 કો કો સ્થળે સરસ આકૃતી અંગ નાની,
 ઉચેસુ આસન ખીરાજાતે ઇંદ્ર રાણી;
 શોભે મણી શીર ધરયો જયમકો ભુજગે,
 ગોરી ધુમે ગમતમાં ગરબે ઉમંગે.
 એકત્ર લેતી તરણી તડ તાળી ભારિ,
 રાધા સમાન વળિ કો ગવરાવનારી;

દે તાળી અગ્ર થઇને કરી નાદ કુળે,
 ગોરી ધુમે ગમતમાં ગરબે ઉમંગે.
 યુવાન બાળક બંધા ઝટ કરીવાળુ,
 વેગે વળે નિરખવા મુખદુ રૂપાળુ;
 વંધેા મળે રખડતા કેકે ભિમંગે,
 ગોરી ધુમે ગમતમાં ગરબે ઉમંગે.
 શોખા હીંડે કંઈક પગે કંઈ જોડી ગાડી,
 રાખે ખસુસ ખપ ખાતર તે ઉઘાડી;
 કોઈ સ્થળે રદય રિઝવ સુ મદંગે,
 ગોરી ધુમે ગમતમાં ગરબે ઉમંગે.
 વાટે પડી વિચરતા જનને પુછે કો,
 આપાસ બાધ કંઈ છે ગરબે તડાકો,
 જો હા કહે કુચ કરે કશિકેડ તંગે,
 ગોરી ધુમે ગમતમાં ગરબે ઉમંગે.
 લોકો લઢે મસ પઠે જહીં તાલ અચ્છો,
 આવે પુઠેથી જખરો જનમાંહી ધકકો;
 દેખી ડરે પ્રમુખ ડાંડ જનોયિ દંગે,
 ગોરી ધુમે ગમતમાં ગરબે ઉમંગે.
 શોખિન શેલ કરતા કર ભિન્ન ઝાલી,

પેત્રી ગદતા છબિલા લે ખુબ નાળિ;
 ઝુરે ત્રિયેગિ કંઠ એસ્લકા પતંગે,
 ગોરી ધુમે ગમતમાં ગરબે ઉમંગે.
 ગાનરિ મોત્રિ થમ માન બહુ વરાવે;
 શોખિનના સિતળ અંતરને સતાવે;
 કંઠ ગાયકા પતિ સત્તા મદથી ઉલગે,
 ગોરી ધુમે ગમતમાં ગરબ ઉમંગે.
 ભાળી છાંસિ છબિ કામણગાળી કેરી,
 હરખે પ્રતિ શ્રીફળ તરત વિરો વધેરી;
 ને ઘેર જઈ પછી બળે વિહથી અંગે,
 ગોરી ધુમે ગમતમાં ગરબે ઉમંગે.
 શોખિન સરવ જોણે ગરબો ન ભાળ્યો,
 તો તે જને જનમ અત્ર વ્રથા ગુમાવ્યો;
 જો એકવાર નિરખ્યા નહીં કોઈ દન,
 ધિક્કાર દે જનમ તેહનો જાણો મન.
 કાકોરૂમાં દરશન કરવા જનારી અબજાની
 શોમા.

અંગે શજા અનુપ વસ્ત્ર વિચિત્ર રંગે,

જાએ સહુ નવલ નારીયો સાથ સંગે;
 મદની ભરૂંલ મહીસા નવ જોખનાએ,
 પ્યારી છબીલી છળમાં ખુબ હંલનાએ.
 ચાલે મીઝજ ધરતી કરતાં ઇસારા,
 ગળે દ્ર જે વીગતિથી વિચરે એ બાળા;
 અમરા પુરીથી જાણે પરી ઉતરી છે,
 છાકેલ છેલ ચપળા મદની ભરી છે.
 કઠે ધર્યાં કનકના શણગાર સારા,
 હાથે ધરયા બિલોરી સૂરતા રૂપાળા;
 પેરા છે પ્યારી વળિ તેં કંચુકી કાળિ,
 લાગે છે તેથી વડલભા મુજને રૂપાળિ.
 કરવા તું જાવ દર્શન પ્રભુ રણછોડ કેર,
 જાણે છબીલી છકમાં મન માને મારે.
 ઉઠાવતિ ચરણ મંદગતિથી પ્યારી,
 મારે કટાક્ષસરથિ નરને નિહાળિ.
 શું રૂપ તારે કહું હું મન મોહની તું,
 જોઈ તને જીવ થઈ થઈ ક્ષોભ તો હું;
 રે પ્યારી પાદ તુજ તણા શુભ પદ્મ જેવા,
 જાનિ વળિ સરસ છે ઉપમાન દેવા.

બળા તું આવે હરિ મંદિર પાસ જ્યારે,
 પુઠે ભમુ હું તુજની થઇ મોહ ત્યારે.
 પેરિ છે અંગ વિશે તેં વિધ રંગ ચેણિ,
 મેલિત ગાત્ર મનૂ વણિ અંગ ગોરી.
 દિધી છે ભાસ મહિ કેવિ ઠિલડી રૂઝિ,
 પેરિ ત્રિધી અંગ વિશે કચુડી કાણિ;
 બુદ્ધા જડેલ કશખિ સુભ સાદસો છે,
 પેરી ત્રિધી ચતુરા મુલમાં વણે છે.
 ધરે રહિ વદના શબ્દ જીણા વિરસ્તા,
 તે જોઇ જન થઇ બ્યાકુળ પાસ ફરતા;
 પ્રિતી હશે પ્રથમ તેહને નેન મારિ,
 સમજાવિ લેતિ પળમાં પછ પ્રેમવારી,
 બિજા અનેક પુરૂશો બળે મુખ જોઇ.
 ભુલે છે ભાન તનનું વણિ શુદ્ધ ખોઇ,
 વણિ કેમ્પ સાન કરાને પ્રેમદા બોલાવે,
 રૂપોએ અધેલિ વણિ પાવલિ આ દેખાવે.
 જોઇ મનાવે મન માનનીનું જેવારે,
 પ્યારી વણિ પુરૂષ શુ પ્રિતિ વધારે;
 માંડો બનિ પુરૂષ તેણિ વદે છે વાણિ,

તું પ્રાણ પ્યારિ મારિ વણિ સાંત શાણિ;
 બંધાયો પાસ તુજયિ જટ બંધ ખોલ,
 દયા કરિ મુજ સમાં ઘડુ વાક્ય ખોલ;
 ગુલબા ગાલ બનીયા ચોતડુ લગાવા,
 કાંતા અધુર મધુરના રસ આપ પાવા,
 બનીયું સ્વરૂપ તાર શુભ કાંતા પ્યારી,
 પ્રિતિ ઘટે છે તુજશુ કરવાને ચારી.
 ના હું કદી કરૂં હવે જન કોઈ સંગ.
 પ્રમોદે પ્યારિ તૂજશુ મુજને ઉમંગ.
 એવી રીતે અવર સર્વ થનને ગુમાવે,
 ચારિ કરે સરવશુ પ્યારી ખુલાવે;
 એવી અનેક છકમાં છાકેલ ઝાઝો;
 જતાં ઘડે કો સ્તન પણ મન થાય રાજ.
 જો હોય વાર કદી દર્શન નીજ જયારે,
 બેસે બહાર જઈ ચોતરે સરવ ત્યારે;
 મનનાં ભરેલ મદ સરવએ ભામનીને,
 જોતા કરે પુરૂષ સ એ કામનીને.
 ઉઘાડી છાતી રાખી મન મોહ નાખે,
 પલકાવી મુખ મરડી નિજ બળ દાખે,

દાંડેલ કંચુકિ મહિ સ્તન.ત્રેહનાળે,
 દીસે અલોકીક અરે રસ વારિ છાળે,
 અંધાળે ગોરી જે આરસ પહાણુ સરખી,
 આતુર્ય વાદ અપળા રમતી કુરંગી;
 આશા રૂપાળા ભાલે પ્રિય મોહ પામું,
 છોટી દીધું સરવ આ જોઈનેજ સામું.
 લેવાદે યાર આલીંધન નેહ ધારિ,
 ગાઉ વણા ગુણ વળી તુજ સ્નેહ કારી;
 શું ભાઈ વરચુન કરું પ્રિય વાત બહુછે
 આવી છબીલી જે ડાકોર માંહો સહુછે,
 જલ માટ જય વળી ગોમતી ઘાટમાંતો,
 નુખરાં કરે નયનનાં પ્રિય વાટમાંતો,
 શીઉપમા કહું તહા વિનતાજ કેરી,
 જે અપ્સરા જતી હશે સ્વગ ઘણેરી.
 રૂડા અવાજ નિકળે પ્રિય ઝાંઝરાંના,
 બાલુ તણાજ શબ્દો બહું ગાયકાના,
 માંતુ ખરે હું ધન્ય આ પ્રિય આજ જોઈ,
 રે હું રહું સરવમાં સરખોજ મોહી.

શીતલા સાતમ રાધાઅષ્ટમી દુર્વા અષ્ટ
મી આદી પર્વને દીવસે નહાવા જ-
નાર સ્ત્રીઓનો ચિતાર.

તોફર છંદ

નીસરે સહુ નારીયો ધામ થકી,
સળિયોનીજ સાથ બેલાવે નકી,
શણુગાર સજ્યા સહુ અંગ વિશે,
પણ વસ્ત્ર નહી તન પેજ દીસે.
કરી સ્નાન પછી અંબર સજવા,
બહુ વિધથી ગાંઠડે બાંધ્યા નવા,
બહુ જીરણ વસ્ત્ર ધર્યાં અંગે,
પણ મોહીત લાગે તન રંગે.
નવ કાંચળિ પે'રી બદન વિશે,
સ્તન છાતી ઉપર ઉઘાડા દીસે,
મુખ ઉપર ગાલ અલૌકિક છે,
વળિ ખીંડુ અલૌકિક શોભિત છે.

પમ પાની અને વળિ ઝંઘાસહુ,
 દર્શક વસ્ત્રે દેખાય બહુ,
 અપળા ચિત્ત ચોરજ ટોળે મળી,
 નહીએ નહાવા કારણ નીકળી,
 શુભ મોતન હાર ધર્યો છે ગળે,
 કોઈ ઝાંઝર નાદ બજતી ચણે,
 થંધ દો દશથી અપળા ભેળી,
 મહા ઝુડ મચ્ચું-સહુ સાહેલી.
 સહુ જય સરીતા નાવાને,
 ગરબે ગુણવંતની ગાવાને,
 કહું શું મુખથી રસના ન વહે,
 ધર્યો કંકણ હાર કુરંગી રહે.
 તુખરાં કરતી નરને ભાળી,
 વળા દેતી ભક્તી કરમાં તાળી,
 લલના લલિતા લટકાળી ખરે,
 તુજ પ્રાસ દેવાંગના નીર ભરે,
 નહીં નહીં તું અપ્સરા ઉરવશી,
 નહીં નહીં તુ શકુંતલ જોડ કશા,

નહીં નહીં રે પ્રિયા તું સમી રંભા,
 તુજ જોઈં નહી જુગમાં શંભા.
 લટકાળી દીસે લટકે છાતી,
 મસ્તાન થઈ મદથી માતી;
 જઈ બેસતી તૂં જળ રેવામાં,
 અતી ઉત્તમ નિર ઉછાળામાં.
 રમતી સખિયો સહુ જળ મહી,
 ગુણ ગોપિકાઓથી નુન્ય નહી,
 જળકીડા કરે બહુ જોર થકી,
 તવ રોકી શકેજન કોણ નકી.
 કરી લેહેર વળી જળ બહાર રમે,
 જીવતી સહુ તે નરનેજ મમે,
 તવ મોહીત એ મધુરા લાગે,
 પ્રિય જોઈ અનંગ મને જાગે.
 તુજ શિર તણી ઉપમાજ કહે,
 કંઈ જાણે ગુફાએ ભુજંગ રહે,
 વળિ ગાલ બેહાલ મને કરતા,
 તુજ બોલ થકી પુલડાં ગરતાં.

હસતી મુજ મન પ્રિયા હરતી,
 નરને જોઇને નુખરાં કરતી,
 તન જીરણ વસ્ત્ર મિમ્મંદ રહ્યું,
 પ્રિય તે થકી રૂપન જાય કહ્યું.
 વળિ સ્તન અલૌકિક ખાંર પડ્યા,
 તવ જોઇને પ્યારી રહેજ નડ્યા,
 ફરી દે મુજને ભરથાર હવે,
 સુખ શાંતિ મળે મેળાપ થવે
 તૂજ તન ઉપર ખુરમાન કરે,
 તુજ સંગ થતાં નહીં કોથી દરે.
 કરે પાન અધુરનું પુણું થકી,
 લાઘ અમૃત રસ એ બહાર થકી,
 વળિ પ્યારી કંડી ખુબ ભેટ લઉ,
 તૂજ ભોગવીને રળિયાત થઉ.

પનઘટ ઉપર પાણી ભરવા આવનાર

સ્ત્રીઓના ચરિત્ર.

લાવણી.

ચલી જળ ભરનેકુ ચાર છબીલી નારી,

મહોબતમેં બડી ભરપુર તું કામણુગાળી
 સુંદર સરોવર શેહેરકી અંદર છાજે,
 મન મોહન મહીલા જળ બરનેકુ આતે.
 સૂનેકી ગગરી શિરપર નાગન ડોલે,
 અમ્રતકા સરખા વેણુ ચતુરા બોલે.
 સરખી સાહેલો આતી જોમન વાલી,
 મહોબતમેં બડી ભરપુર તું કામણુગાળી.
 વિંચ વિંચકા પદેર્યા સાળુ કસબી અંગે,
 રૂમ ઝુમ રૂમ ઝુમ કર જોતી સાહેલો સંગે,
 વ્યત્તતી હે હંસકી ચાલ કમકતી ચાલે,
 સિંદુરકા ટપકા કીયા હે સુંદર ગાલે.
 નિજ ચારકુ દેખી લેતી કરસેં તાળી,
 મહોબતમેં બડી ભરપુર તું કામણુગાળી.
 કયા પાઉ પઘણી સરખા મંદગતી ચલતી
 છાતીસે અંગ મરોડી નુખરાં કરતી.
 નેનુમેં કાજળ કીયા કંઠપે માળા,
 દેખકે ચારકુ કરતી રંડી ચાળા.
 અતલસકી ચોળો તનપે ચુદડી કાળી,
 મહોબતમેં બડી ભરપુર તું કામણુ ગાળી

તેરા મુખ પુનમકા ચંદ્ર તેજકા બિંબા
 લટકાળી ચલતિ લટકે પ્યાંરી રંભા.
 દંતુ તુજ દાંડમ બીજ સરિખા પ્યારી,
 તું જુવાન નરસેં કરતી મહોખત યારી;
 કોઇ છકડ ખાતા જુવાન તુજકું ભાળી,
 મહોખતમાં બડી ભરપુર તું કામણુ ગાળી
 તું સરોવરકી અંદરસેં જલભર જતી,
 કરકે તું ઉંચા હાથ ખતાતી છાતી.
 પ્રિતમકું તેના માર કમર લચકાતી
 ઇસારા કરકે ચારકુ ઘર બોલાતી,
 હોતીહેં મનમેં મમન દોસ્તકું ભાણી
 મોહખતમેં બડી ભરપુર તું કામણુ ગાળી,
 બીઠાકે ચારકુ પલંગ બીછાતી પ્યારી,
 કરતીહેં મન મસ્તાઇ પ્રેમમાં ધારી.
 તુ આકે પ્યારેકી યાસ ભેટ કયા લેતી,
 મહોખતમેં નરકા કરમં છાતી દેતી.
 મીલાકે ચારકે ચારકો પ્યાર બોલતી બાળી
 મહોખતમાં બડી ભરપુર તું કામણુ ગાળી
 તન પરસેં કપડા દુર કામની કરતી,

મનમેં તું કીસેકા ઘોડા કુચના ધરતી,
 સુલાકે ચારકુ પાસ ખચન ખુબ કહેતી,
 આશક માશક દો મીસે મન ખુબ લેતી
 તું વશ કરતીહે નરકુ ગુમાન વાળી,
 મહોખતમેં બડી ભરપુર તું કામણુ ગાળી
 તેરા મુખ ગુલાબી ફુલ તેજહે ભારે;
 નેનુંકા ચડાવી બાણુ ચારકુ મારે.
 નારીને નર દો મીસી. ખેલ કયા કરતી,
 દુસરા કો જનકા કભી દર નડી ધરતી.
 એ ઈશક ફેદમેં પડે લાગતી તાલી,
 મહોખતમેં બડી ભરપુર તું કામણુગાળી.
 જન્માઅષ્ટમી, શીવરાત્રી આદી મેળાઓનો

ચિતાર
 લાવણી.

રઠીયાળી આવે નાવા દારણુ નારી,
 સરખા સાહેબી શોભાવાળી સારી;
 ગાતી ગુણવંતી રાગ મનોહર તાણે,
 વેગે આવેતે ઉતાવળી સઉ જણે,

ખોળામાં ઘાલ્યા દાણા ખજુર ખાવા,
 ચપટી બાંધ્યાંછે ખેડે પીયંબ કરાવા.
 ધમકાર કરતી ધસમસ આવે ધારી,
 સરખી સાહેલી શોભા વાળી સારી.
 તે મધ્યે આવે સેલ પુરૂષ સેલાણી,
 બાંધ્યાંછે માંથે ફટકો રંગીત જાણી,
 બંદી પહેરેલી ઘોઘને ઘોળી લીધી,
 નારી મોહાવા મોરલી ઝાલી લીધી.
 માથામાં ઢોગાં બેચાર કમર કટારી,
 સરખી સાહેલી શોભા વાળી સારી.
 લટકેછે ધુમતાં છરીયે રાતાં કાળાં,
 લોચનછે તીખાં લાલ શરમા વાળાં;
 પછશા ગજવે બે ચાર ખુમ ખખડાવે,
 કદી અકેક પછસો આપી નારી સમજાવે;
 તે નર પાછળ ગુલતાન બને સદ્દ નારી,
 'સરખી સાહેલી શોભાવાળી સારી.
 વળી નારી નહાવા જય જ્યારે કુડોમાં,
 દાદવ કીચડથી ના'ય મળો સુડોમાં;

પહેરેલું લુગડું વેંત જેવડું ભારે.
 રંગે કાળીં પણ જણાય રૂપ વધારે,
 કંઈ છાકેલા જન જુએ તેહને ધારી;
 સરખી સાહેલી શોભા વાળી સારી.
 નહીં લાજ જરામરજદ તથો કંઈ તોલ,
 ડે નફ્ટ કામની જોઈ બોલતા બોલ.
 તો પણ નવ બોલે બોલ બાવરી થઈને,^૧
 અવળુ ભાળીને જાય ધણું ગભરાઈને.
 પણ હિંચાડી છાતી નવ ઢાંકે નારી,
 સરખી સાહેલી શોભાવાળી સારી.
 કાળી પણ કાંમણ ગાળી નારી લાગે,
 જોઈ છબિલિ ભુખ તરસ સહુ ભાગે.
 રંગે કાળી પણ રૂપ વધારે દીસે'
 સહુ જીવાન નરનું મનડું જોવા હિસે.
 મરડીને મુખડુ હસે સરવને જાળીં,
 સરાખ સાહેલી શોભા વાળી સારી.
 એ શામ વરણ સોબેછે સુંદર એવિં,
 પાળમાં સહુ નરને પિત કરાવે તેવિ,
 સહુ સહિયર ટોળે વળી સમાણિ બેસે.

ખજીર કોપર ખારેક ખાંડ તે લેશે,
 મારેછે નયની ચોટ નરને ભાળી,
 સરખી સાહેલી શોભા વાળી સારિ.
 વળી કોઇ કહે મસ્કરિ તણા ખડુ બોલ,
 કાઢેલિ લાજને કહેજે મુખડુ ખોલ.
 ભગત, પણુ ભુલિખય જોઇને ભુકિત,
 કહેશેજે મુકીદાને અળગી મુકિત.
 જોયુંછે જોયું તેવું કહુંછું ધારી,
 સરખી સાહેલિ શોભા વાળિ સારી.

પુરૂષને વિષય કરવાના મરજી હોયતો સ્ત્રીની
 સાથે કેવી રીતે વર્તે.
 લાવણી.

નારી સારીકુ દેખી મોહ મન લાગે,
 નારીકો છાતી જોઈ કામ તન જાગે.
 પણુ ના હોય મરજી નારીની તેપરે,
 નવ જીવે ઝાંખાંને તે નરની ઉપરે.
 પ્રણુ નરના મનમાં ધા લાગેડો. એનો,
 તે કારણુ સુધ ખૂંધ ખોઇ લે કેડો તેનો.
 જાણી જોઇને કંઈ વસ્તુ જઇને માગે,

નારીકી છાતી જોઈ કામ તન જોગે.
 અકાંત વાસમાં ના કહેવાનું કહે છે,
 સમજીને બિયારી સામા સાંખી રહે છે.
 ખીજના દાખલા બતાવે લંપટ જનના,
 રળિ હસતાં હસતાં ચાળા કરે બહુ તનના
 માગે તે વસ્તુ અધિક મુકે આગે,
 નારી સારીકુ દેખી કામ તન જોગે.
 કંઈ પાત કહે ઇશકની પ્રિતી જાણી,
 જાણુ કે મારા રૂપ થકી લોભાણી.
 પ્યારી પ્યારી એકહે કામ સૌ કરતો,
 નવ ગણી લાજ મરજદ કદી ના દરતો.
 અબજાને જોઈને આગ અંગમાં લાગે.
 નારી સારીકુ દેખી કામ તન જોગે.
 કોઈ દીન લાગ મળવાથી છાતી ઝાલે છે,
 રળી બજારકારે અધુરનો રસ લેછે,
 પંજુ ધુધવાઈને ધમકારે કામની કે'છે.
 મનમાં આવે તે નરને ગાળો દે છે,
 કહે ભાઈજાલ તે જોઈને મુરખ ભાગે,
 નારી સારીકુ દેખી કામ તન જોગે.

સ્ત્રીને વિષય કરવાની મરજી હોય તો
નરની સાથે કેવી રીતે વર્તે.

લાવણી,

અલબેલી અબળા ભરેલ મદની ખ્યારી,
ધારેઓ જનસેં પલમેં કરલે યારી.
દેખેકો જોખન વાળા નરકુ જ્યારે,
મગટાવે મનમેં પ્રિત કામના ત્યારે.
ધારે મનમેં ઓ નરસેં ભોગ કરના હે,
નેત્રુકા અડાકે બાણુ કતલ કરતા હે,
નુખરા કરને લગતી હે ભામની ભારી,
ધારે ઓ જનસેં પલમેં કરલે યારી.
આતી હે પુરૂષકી પાસ એ વારંવારે,
મોહની લગાવા બોલે બાળા ભારે.
પળમેં હસતી વળી પળમેં દેતી તાળી,
બેસેછે નરકી પાસે જાદુ વાલી,
જોતીહુ નરકી સામ નજરસેં ધારી
ધારે ઓ જનસેં પલમાં કરલે યારી,
હરતી ફરતીને કરતિ નેન ઇસારે.

પત્રટાવે અપના મુખ ચારકું મારે.
 કદી હાથ પંકડકે છાતી ઉપર નાખે,
 બેસે ઓ વેળા જંગ ઉઘાડી રાખે.
 કદી ખાત કરે ઇશકની પ્યારી પ્યારિ,
 ધારે ઓજનશેં પલમેં કરલે ચોરી.
 એકાંત વાસમાં આવી નર સમજાવે,
 વળી પ્યારા પ્યારા કહીને ચાર બોલાવે,
 પછી ફિદા થાયછે નરતે નારી પરે;
 જાણે તન મનને ધન છબિલી ખરે.
 થઈ જાય પછીથી વશ રહેછે હારિ,
 ધારે ઓ જનસેં પલમેં કરલે ચોરી.
 સુવાકી સેજમેં નરકી પાસે આવે,
 કંઈ કહે વાત વીરહકી પ્રિત ઉપજાવે,
 મગઝર બની મહાલેછે મદની માતી,
 રાખીને અંદર કપટ થકી ધન ખાતા.
 તર નરક મગટે દામ જોખના ભાળી,
 ધારે ઓજનસેં પત્રમેં કરલે ચોરી.
 તન મન ધન અરપી દોય મજા ઉડાતા,

પ્રિતમકું પ્રગટે પ્રિતી ચુંબન લગાતા.
 એ વિખ સરખી નારીન વશ થયો પોતે
 દર્શાવી જાયછે દિન રાંડને જેતે.
 મહોખત કરકે પછશાકું લુટતીપ્યારી,
 ધારે એ જનસેં પક્ષમેં કરલે ચારી.

રીસાએલી સ્ત્રી કેવી રીતે વર્તે.

લાવણી.

પિયુજી જાયછે ડાકોર દરશન કરવા,
 મંગાવિ નારિએ ચુંદડિ અંગે ધરવા.
 નો'તા પછશા ખિયારા નરનિ પાસે,
 નવ લાઠ્યો ચુંદડિ અરે થઈ ઉદાશે.
 નિજ ઘેર ગયો ગુણવંતો ધણું ગુંચાઈ,
 નવ લાઠ્યો ચુંદડી અંગે ધરવા.
 દિધીત્યાં ગાળ દશ વિશ અરે નરનેતો,
 નવ રાંધિ કાંઠ રસોઈ ખાવા વરનેતો.
 સુતિ જઈ સામા ખડતિ ખાળા,
 પિયુજીને થયો અપવાસ કરમના કાળા.
 થઈ રાત પછીયિ નાથ ગયો સુવાને.

બોલાવ વાર બેચાર બેઠી રોવાને.
 નારીએ કંથે રૂદન નેત્ર જળ લાવી,
 પિયુજીએ પોતે પિત કરી બોલાવી.
 તેમ તેમ તો રામા રડે ગાળ બહુ દે છે,
 લાંબા લાંબા કર કરીને મેણાં કે છે.
 ગાળો દુકારા ધણીને મન નવ લાગે,
 રીસઘલી રામા પાસે કામજ માગે.
 કહુ આમ કરેશું સમજણવાળિ થઈને,
 લાવીશું કાલે ચુંદડી ઇંકોર જઈને.
 તવ બોલી રામા રિસે તને મેં જણ્યો.
 ઘોર્તીનેટો અંગારા મેલવા આણ્યો,
 નવ જોઈએ મારે હવે ચુંદડી તારી.
 શું કરવા લાવે સજ્જમાં મુકવા મારી,
 જ આજ થકી હવે નામ મારૂ લેતો ના.
 નહીં પિયુ હું મારો હું શિવ તારી ના,
 કાલે હું જઈજ પિયર માત ઘેર મારી,
 ધણીઆ છે તારે ગામની અંદર તારિ.
 પછિ પિયુ જય સમજવા મદનિમાતિ,
 હજવે રહિને પકડે છે પ્રિયાનિ છાતિ.

તરછોડા કરતી હાથ ખશેડી નાખે,
 નવ વઢે પીયુડો વચન કારમાં સાંખે.
 વળી સોગન દધને ચુંબન કરવા જઈ,
 તેમ તેમ એ શંખણી નાર અતિ અકાળાય.
 વળી વહુના દબાવી હાથ સ્તન ઝાલે છે,
 તો રાંડ વણી ગાળો દધને બોલે છે.
 વળી ધીરે રહીને વસ્ત્ર ખશેડે જાને,
 અખળા તે નરને મારે લાતે લાતે.
 જેમ તેમ કરી કરગરી મનાવી નારી,
 છાકેલી નારથી રહ્યો ખાખડો હારી.
 પછી ખળાત્કાર કરીને રંજ રસ લીધો,
 એ રાંડ શંખણી સાથે ભોગજ કીધો.

એવી પરણીશું વૈભવ જગમાં લઈશું,
 અભાગી રાંડ સાથે શું સુખીયા થઈશું.
 શું કરીયે જગતમાં નારી વિના નવ ચાલે,
 ગંમતું થાયે ગોવિંદનું લખેલું ભાલે.
 મિત્રો હું કહું છું સરવે વળી સાંભળજો,
 કામની કરો તો જોઈને ડગલાં ભરજો.

દંપત્તિ જોડાના શયન ગ્રહની લેહેર

વસંતતિલકા છંદ.

વાળુ કરી વશ થઈ મન મોહમાંરે,
 પ્યારા પછાડી વીચરે રસ મહેલમાંરે.
 વેગે વળે વિરહમાં પ્રિય ભેટવાને,
 ગળેંદ્ર જેવી ગતીથી મુખ સાધવાને:
 ઢાળે પલંગ સૂભ વસ્ત્ર સજ્જને સાજ,
 પંખો ધરે ઉપર તે નીજ સ્વામી કાજ.
 કહે સ્વામીને જઈ વળી નમી વાક્ય બોલી
 પ્યારા પધારે તકીયે ચિત્ત આપ બોલી,
 વાળી બીડી રસાળી મુખમાં મુકું હું.
 સોપારીને શુધ કરું પાચે નમુંહું.
 ઇલાયચી વળી અને તજ મુખ વાસ,
 મુક્યા છે સ્વામી ખાવા વળી આપ પાસ
 દ્વયો આગતા વળી મુને પગ ચંપી માટ,
 જોતી હશે પ્રિય પતિ સુભ સેજ પાંટ.
 રીઝાવી રામા પતિને સમજર્વા લાવી,
 મોહીત મન કરવા મોહની લગાવી.

તોફાન છંદ

કરજોડી વદે પ્રિય કંથ કને,
 કહો શી આગના દીલ જની મને,
 મદુ વાક્ય પ્રિયા મુખથી ઉચરે,
 નિજ નાથ તણું સહુ દુખહરે.
 કદી કંથ સમીયજ બેસે વળાં,
 રમતાં સૂમ બેસ સદા બે મળી,
 હસતી હસતી સમીપે ખસતી,
 નિજ કંથની સાથ કરે મસતી.
 કહે પ્રિતમ નારને પ્રાણ પ્રિયા,
 મધુરી મહીલા ચિત્ત ચોર લીયા,
 ચપાળા તૂં ચરીત્રથી મોહી ગયો,
 વિનતા તુજ વાક્યથી વશ થયો.
 તુજ વિણ ન કોઈ મને ગમતી,
 મુજ કાળજ માંહે રહે રમતી,
 પતંગ પાસ ઉછંગમાં બેઠા જઈ,
 વિનતા વૃક્ષ વ્યાકુળી અંગ થઈ,
 બહુ નાણુક અંગ સકોમળ છે,

મુખ તેજ સશી સમ શોભીત છે.
 કદળી સમ ઝાંઘ ઘણી જુગી
 થયે સ્પર્શ જરૂર મળે મુકતી,
 પદ પત્ર સમુદર શોભીત છે,
 ફળ રૂપ અલૌકીક આસ્તન છે.
 વળી કંઠ કપોતની લાજ રહી,
 ઉપમા નવ જય મુખેથી કહી,
 મૃદુ વાક્ય વળી મુખથી ઝરતાં,
 પુત્ર મોગરા જય ખરે ખરતાં.
 પતિ એ નીરખી તવ નારી વળી,
 ભુલી ભાન ગયો એ અનંગ ભળી,
 નીરખે સ્તન ગાલ મનોહર છે,
 અધરોષ્ટ મહી ભર્યું અમૃત છે.
 ગ્રંથ છે પતિ પતિન તણા સ્તનને
 બહુ પ્રિત થકી કરે ચુંબનને,
 રદયે રહી તે મહીલા હસતી,
 વળી અન્યહી અન્ય કરે મસતી.
 પ્રિયરે પ્રિયરે મુખ વાક્ય વહે,

લઘ ભેટ કદી લપટાવે રહે,
 તુજ મુખ બહુ રઢીયાણું ખેરે,
 તુજ આંખ રૂડાં અણીયાળી ખેરે.
 તુજને નોરખી નવ શાંત થઉં,
 તુજ પાસ વશીને પ્રમદન રહું,
 વળી ડાંપણ છે તુજમાંજ વણું,
 મુજ મુખ વડે શું અધિક ભણું.
 બહુ પુન્ય પ્રતાપ થકી વિનતા,
 થયો તુજ થકી સુખાયો ભરતા.
 નહીં થાઉં કદી તુજથી અળગો,
 અવતાર ધરી તુજને વળગ્યો.
 સરખો તુજ આ વિનતાજ મળી,
 ધન્ય ભાગ્ય ગણુંહુ સદાય વળી.
 જગમાંજ વલી તું સમાણી હશે,
 હશેતો સુખીયો તે સદાય થશે.
 નહોતો પછોવી પસ્તાવું પડે,
 સંખણી થકી સું સુશ નીત્ય નડે,
 કહું છુંહુ સદાય અનુ ભવથી,
 સુખાયો જગમાં જન કોઇ નથી.

[૫૪)

શુચના,

સરવે સમગ્રદર્યાને આ બહારખાલરથી ખાલર આપવામાં આવે છે કે નિચે લખેલી ચોપડાઓ ધણીજ સારી સુધારાથી ખનાવેલી તથા ધણીજ સારી છાપથી અમારા છાપખાનામાં છપાએલી છે. તેમજ—ખીજીયા તે સાતમીસુધીના અરથ તથા વારતાઓ તથા કાચઘાઓ તથા સંસ્કૃત પુસ્તકો તેમજ જૈનધરમના તથા વૈશ્ણવધરમના લોકોને આ નિ ઉપીઓગી પુસ્તકો ધણીજ કીકાયતથી નિચે લખેલે ટુકા લિયી મળશે.

પ્રકાસકર — મગનલાલ વરજબુખાણદાસ

૧' લલુભાઈ અમુલખદાસ

૨' મગનલાલ દેવચંદ

૩' કીરીચંદ કીલાચંદ

૪, જોતીલાલ મગનલાલ

૫, ત્રિભી નદાસ રણકોડદાસ કાકોરવાળા.

જામકામ--અમારા છાપખાનામાં સઘળી જાતનું કામ ધણી સરસ છાપથી તેમજ છપાવનારની મરજીમાં આવશે તે જાતના ટ.ઈપમાં છ.પી આપવામાં આવશે.

લી.

અમદાવાદ આપસાગરપ્રેસના મેનેજર

મગનલાલ વરજબુખાણદાસ

